

dyslalie

- neschopnost používat jednotlivé hlásky anebo skupiny hlásek v komunikačním procesu podle příslušných jazykových norem
- výskyt 40% : 60% v neprospěch chlapců
- tvoří až 2/3 dětí přijatých do logopedické péče
- nejčastěji chybná výslovnost sykavek a R

etiologie

- riziková těhotenství
- dědičnost artikulační neobratnosti
- snížená schopnost fonematické diferenciacce
- narušení sluchového a zrakového vnímání
- poškození dostředivých a odstředivých drah
- poškození CNS
- anatomické odchylky mluvidel – ankyloglossum
- negativní vlivy prostředí
- chyby ve výchovném přístupu

klasifikace

- **vývoj**
- fyziologická
- patologická

etiologie

- **funkční**
- motorická – celková neobratnost
- senzorická – nesprávné vnímání a diferenciacie mluvních zvuků

orgánová dyslalie

- lokalizace příčiny
- akustická
- centrální
- dentální
- labiální
- palatální
- linguální
- nazální

klasifikace podle kontextu

- **hlásková**
- zasaženy jednotlivé hlásky

- **kontextová** – slabiková, slovní
- v izolované podobě výslovnost správná
- v kombinacích nesprávná

příklady symptomů kontextové dyslalie

- elize – vypouštění, vynechání hlásek
- metateze – přesmyk hlásek
- kontaminace – směšování hlásek
- anaptixe – vkládání hlásek
- asimilace – připodobňování hlásek

- **dyslalie nekonstantní**
- hláska není vždy tvořena nesprávně – v některých spojeních správně

- **dyslalie nekonekventní**
- hláska je tvořena vadně – vždy jiným způsobem

klasifikace podle rozsahu

- dyslalia levis (simplex)
 - monomorfní
 - polymorfní
- dyslalia multiplex (gravis)
- dyslalia universalis

diagnostika

- zjištění příčin, druhu i rozsahu poruchy či vady výslovnosti
- způsob dýchání
- motorika orofaciální oblasti - mimika, pohyb rtů a jazyka
- kvalita chrupu
- orientační vyšetření sluchu
- vyšetření fonematické diferenciacce

- **vyšetření dítěte**
- formou hry s obrázky, které dítě pojmenovává
- volný rozhovor

dospívající a dospělý

- konverzace, četba časopisů
- komunikativní, neformální vyšetření řečové produkce
- korektnost zvuků při konverzaci
- produkce jednotlivých hlásek
- diagnostika napodobováním, imitací – míra fixace nežádoucího zvuku
- vyšetřováním kontextu

prevence

- pozitivní citové vztahy v rodině
- podnětné prostředí
- přiměřený mluvní vzor

terapeutický přístup

- **přípravná cvičení**
- **vyvozování hlásek**
- **fixace**
- **automatizace**

zásady

- zásada krátkodobého cvičení
- zásada využití sluchové kontroly
- zásada používání pomocných hlásek
- zásada minimální akce

přípravná cvičení – motorika mluvních orgánů, fonematický sluch

- pasivní cvičení - masáže
- pasivní cvičení – při těžších případech NVŘ – dyspraxie mluvních orgánů
- masáže – jednoduchým krouživým pohybem posilujeme a aktivizujeme jejich svalstvo
- aktivní cvičení – specifika motoriky rtů, jazyka, měkkého patra a VF závěru

fonematický sluch

- **sluchová kontrola**
- nacvičit správné vnímání a fonematický sluch, posilování fce korového analyzátoru
- fonematické vnímání
- koza – kosa
- fonematické řady
- lípa – pila

možnosti - slovo

- fonematická analýza
- poznat slovo na základě rozdílnosti fonémů
- rozčlenit jej na části – fonémy
- určit přítomnost či nepřítomnost hlásky ve slově
- vyčlenit první a poslední hlásku ve slově
- určit množství hlásek, jejich pořadí a místo ve slově ve vztahu k jiným hláskám

vyvozování nové hlásky

- **vývojové hledisko**
- imitace přirozeného vývoje řeči
- artikulační návaznost

nevývojevý směr

- prioritní hlásky – ve jméně dítěte
- prioritní jsou nejfrekventovanější hlásky jazyka
- při redukci - hlásky na začátku slova – jejich chybná realizace přispívá k nesrozumitelnosti řeči

při vyvozování lze použít

- přírodní a technické zvuky – f napodobování větru
- hlásky artikulačně blízké
- mechanická cesta – špátle, sondy, vibrační přístroje

schéma artikulační návaznosti

T	D	N		
	D	R	Ř	
	D	G	K	
T	C	S	Z	
T	Ť	Č	Š	Ž
	Ť	Ď	Ň	
T	K	CH		

další možnosti

- nápodoba
- multisenzoriální postup - zrak, hmat, chuť
- Vybavení hlásky bez mluvního vzoru – obrázky/otázky – jak dělá had?....

fixace

- upevnění artikulačních stereotypů dané hlásky
- propojení pohybové a zvukové podoby
- slova artikulačně jednoduchá
- Vhodná hláska A
- Se sykavkami hláska I
- Slova, kde se základní artikulace hlásky mění málo
S+E, A – salám
- Slova, kde se základní artikulace mění více
S+ O, U – zaokrouhlení rtů

- Slova s hláskou na počátku
- Slova s hláskou na konci
- Slova s hláskou uprostřed
 - náročnější artikulace
 - sluchová analýza

Náročnost slov

- slova s otevřenou slabikou (sele)
- slova s uzavřenou slabikou (myš-ka)
- slova se souhláskovými skupinami
(čtvrtek, smrček, pštros)
- Slova by neměla obsahovat hlásky, které ještě dítě neumí správně vyslovovat
- Dítě musí slovu rozumět
- Individuální zájem

automatizace

- správná výslovnost dané hlásky ve spontánní řeči
- jednoduché opakování slov – pojmenovávání obrázků, reprodukce říkanek, čtení
- správná výslovnost v dialogu a monologu
- fyziologická výslovnost se musí automaticky vybavovat ve spontánní artikulované řeči

SIGMATISMUS

- interdentální
- alveolární
- palatální
- labiodentální
- nazální
- laterální
- stridentní
- laryngální

interdentální

- hrot jazyka mezi zuby, výdechový proud není soustředěn na střed jazyka, ale vychází po celé jeho ploše
- zní jako tupý sykot
- c s z a dz
- příčina – děti dýchají ústy – adenoidní vegetace, porucha skusu

korekce

- zasunutí kroužkové sondy za spodní zuby
- zasunutí hrotu jazyka za spodní řezáky
- sevření zubů
- jemný tlak – vytvoření středové úžiny
- odhmatání výdechového proudu na dlani – studený dlouhý proud vzduchu

addentální

- hrot jazyka se dotýká zadní stěny horních řezáků, jeho okraje se natlačí na vnitřní plochu předních zubů , které překážejí výdechovému proudu
- zvuk podobný „t“, prskání
- tupý, sykavý šum, který se blíží hlásce t

korekce

- přitlačení hrotu jazyka za dolní zuby
- dítě zlehka skousne
- mírným tlakem vytvoříme středovou úžinu

palatální

- hrot jazyka je stlačen dozadu k tvrdému patru
- korekce
- polohování jazyka
- aktivní nápodoba
- mechanické polohování

labiodentální

- výdechový proud naráží na spodní ret, který je vytažen nahoru a dotýká se horních řezáků
- akustický dojem se blíží hlásce f
- vyskytuje se při anomáliích chrupu

korekce

- nápodoba roztahování rtů do úsměvu
- připojení sykavého nehlasného zvuku
- usměrněné výdechového proudu

- mechanické polohování

nazální

- výdechový proud vzduchu nevychází ústy, ale nosní dutinou – nepříjemný šelest, blíží se huhňavosti
- nedostatečný patrohltnanový závěr

korekce

- celkové posilování orální rezonance
- foukací, polykací a dechová cvičení
- polohování mluvidel

laterální

- výdechový proud uniká po jedné nebo obou stranách jazyka
- chybné postavení jazyka, který se vychyluje na jednu nebo druhou stranu
- pravostranný, levostranný a oboustranný

korekce

- využít při vyvozování hlásku „t“

stridentní

- ostře sykavý až hvízdavý zvuk
- vyskytuje se převážně u dospělých
- žlábek v podélné ose jazyka – hluboký a úzký – nadměrné napětí artikulačních svalů
- čím je žlábek užší, tím je zvuk ostřejší, protože rezonanční prostor je menší
- odhmatávání výdechového proudu

laryngální

- sykavý ostrý zvuk v hrtanu prudkým vyražením dechu
- u rozštěpu patra

ROTACISMUS

- mogirotacimus
- pararotacismus
- bilabiální
- interdentální
- laterální
- bukální
- velární
- uvulární
- faryngální
- hyperkinetický

mogirotacimus

- ráno – áno – hlásku vynechává, pára – pá.a

pararotacismus

- nahrazuje jinými hláskami – jlvhd
- 3.-4. rok – j
- 4.-6. rok – l

- bilabiální
- rozkmitají se oba rty

- interdentální
- kmity tvoří jazyk vysunutý mezi zuby

- laterální
- zvuk podobný rl

- bukální
- rozkmitání tváře na jedné straně vzniká nápadný zvuk podobný frkání, výdechový proud vniká mezi jazyk a tváře, které rozkmitá
- velární
- kmitání zadním okrajem měkkého patra nebo v úžině mezi zadní částí jazyka a měkkým patrem
- může se tvořit s nadměrnými vibracemi nebo i bez nich

- uvulární
- rozkmitání čípku

- faryngální
- zadní stěna hltanu a kořen jazyka, chrčivý zvuk podobný hlásce ch
- u dětí s rozštěpem patra

- hyperkinetický
- vytváří se úžina, kombinuje se s jinými zvuky – cvaknutí čelisti a sanice

ROTACISMUS BOHEMICUS

- labiodentální a bilabiální
- velární
- uvulární
- laterální
- nazální

- labiodentální a bilabiální
- tvořen mezi dolním rtem a horními řezáky – u znělého v, u neznělého f

- velární
 - kmitání okrajů měkkého patra
-
- uvulární
 - chrčivý, drsný zvuk – kmitání čípku

- laterální
- únik vzduchu bokem jazyka,
s laterálním sigmatismem

- nazální
- velmi zřídka
- vzduch proniká po rozkmitání měkkého
patra nosem